

Tarih: 19.01.2006

Bilgi Raporu

Sayı : 2006/42/28

Konu : Kamusal Beşeri Sermaye Ve Özel Beşeri Sermaye İlişkisi

Hazırlayan: Bilge AFŞAR

KAMUSAL BEŞERİ SERMAYE ve ÖZEL BEŞERİ SERMAYE İLİŞKİSİ

Bir ekonominin başarısında beşeri sermayenin etkisi, sadece o ekonomi içindeki bireylerin sahip olduğu, doğrudan piyasa üretiminde kullanılabilir özelliklerle sınırlı değildir. Bireylerin ortak işlerinin nasıl görüleceği, hangi tür politikaların ekonomik ve sosyal gelişimin önünü açacağı, hangilerinin ise toplumun üretimini azaltacağı konusundaki bilgi ve anlayış düzeyleri de ekonomik performansı derinden etkiler. Çünkü ekonomiyi de etkileyecek olan politik karar süreçleri bu bilgi, anlayış ve beklentilere göre şekillenmektedir.

Bir toplumsal kurumun niçin ve nasıl ortaya çıktığı, hangi gerekçelerle varlığını sürdürdüğü büyük oranda kamusal beşeri sermaye tarafından belirlenmektedir. Bu nedenle ülkedeki toplumsal kurumların başarısı veya başarısızlığı bu kurumları icat eden beşeri iradeden çok onlara işlev kazandırıp sürekli kılacak olan iradeye bağlıdır. Bu yüzden başka ülkelerde çok iyi işleyen kurumlar, aynı kamusal beşeri sermayeye sahip olmayan ülkelerde hiç de beklenen sonuçları verememekte çoğu zaman da başarısız olabilmektedir.

Bir arada yaşayan insanların sahip olduğu beşeri sermayenin bu yönü; ekonomiyi dolaylı biçimde fakat derinden etkilemektedir. Ekonominin alt yapısını oluşturan ortak işleri yapmak üzere bir araya gelemeyen bireyler, sahip oldukları potansiyel bireysel özelliklerin çok azını gerçekleştirecek biçimde kullanma şansı bulabilmektedirler. Çünkü bireysel yeteneklerin işe yarayacak biçimde kullanılabilirliği ve güvenin tesis edildiği bir ortamın oluşturulması bireysel değil toplu başarının bir sonucudur. İşte az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkelere doğru beyin göçünün arkasındaki temel nedenlerden biri, bu kamusal beşeri sermaye eksikliğinin yol açtığı kamusal etkinsizliktir.¹

Yeteneklerinin ülkesinde gereğince değerlendirilmediğini gören bireyler başka ülkelere göç etmektedir. Bu göçmenlerin sadece kendi ülkelerinde değil gittikleri ülkelerdeki insanlara göre bile başarı oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum bir toplumun kamusal beşeri sermayesi düşükse bireysel beşeri sermayesini de etkin bir biçimde kullanılmasının pek mümkün olmadığı görüşünü doğrulamaktadır.

Kamusal beşeri sermayenin büyük kısmı, bireyler açısından piyasalaştırılamaz nitelik taşımaktadır. Kişinin piyasada iyi iş yapmasını sağlayan yetenekleri ile birlikte ortak işleri yürütmenin en uygun yolunun ne olduğu konusundaki düşünceler çoğu zaman aynı kaynaktan beslenmemektedir.

Fakat toplumun kamusal beşeri sermaye birikimi, bir bütün olarak ekonominin performansı üzerinde dolaylı fakat büyük bir etkide bulunmaktadır. Bu bilgi ve anlayışlar toplumsal düzeyde önem taşır ama doğrudan bireylerin piyasadaki kazanç veya gelirini etkilemediği için onlara kamusal mal niteliğindeki beşeri sermaye demektediriz. Kamusal mal nitelikli beşeri sermaye düzeyinin yükselmesi, bireylerin özel beşeri sermaye birikiminin değişmemesine rağmen etkin politikaların yürürlüğe konması sonucunda ekonomik

¹ Kamusal etkinsizlik; kamusal nitelikli her türlü mal veya hizmetin üretilmesinde ortaya çıkan etkinsizliktir. Bu etkinsizlik durumu bir kamusal mal niteliği taşıyan piyasaların iyi işlememesi durumunda ortaya çıkabilir.

performans sonuç olarak o toplumda yaşayan herkesin lehine ve faydasına olacak şekilde arttırılabilir. Tam tersine bireylerin piyasalaştırılabilen beşeri sermaye stoku çok iyi olmasına rağmen toplumun ortak karar alma süreçlerinin etkin biçimde işlemesine imkan verecek ya da bunu zorlayacak kamusal beşeri sermaye düzeyi düşükse, ekonomi yeterli performans gösteremeyecektir. **İşte bazı ülkelerin zengin bazılarının da fakir olmasının arkasında bu tür bir sermaye birikimi farkı yatmaktadır.** Beşeri sermayenin bu iki boyutu bir toplumun ekonomisine yön vermektedir.

Eğer bir toplumun kamusal beşeri sermayesi zayıf ise başarılı bir piyasa ortamı oluşturacak kurumların geliştirilmesi zordur. Bu yüzden etkin bir piyasa ancak etkin bir devlet düzeni sağlanabilir. Yeterli kamusal beşeri sermayesi olmadığı için etkin bir devlet düzeni kuramayan bir toplum, sahip olduğu özel beşeri sermaye ile etkin piyasa sistemine de kavuşamaz. İşte bu yüzden devletin etkinliği ile piyasanın etkinliği arasında birbirini bütünleyici ve destekleyici bir ilişki olmalıdır.

Aslında gelişmemiş veya az gelişmiş ülkelerin sadece yeterli özel beşeri sermayeye sahip olmadıkları için değil sahip oldukları özel beşeri sermayeyi de etkin biçimde kullanacak kurumları oluşturacak bir kamusal beşeri sermayeye sahip olmadıkları için geri kaldıkları görülmektedir. Ve bu gelişmekte olan ülkeler için ciddi bir sorundur. Yetersiz kamusal beşeri sermaye nedeniyle gerekli kurumların oluşturulmasında ülke içi dinamikler yetersiz kalmaktadır. Fakat kendi iç dinamikleri ile gerekli kurumları oluşturamayan toplumlar, globalleşmenin etkisiyle bunu artık zorunlu da olsa yavaş yavaş gerçekleştirmeye başlamışlardır.

SONUÇ: Ülke çapında refahın yaratılabilmesi için hem bireylerin tek tek üretim faaliyetlerine etkin katılması hem de üretimi artırıcı ortak faaliyetlerin en etkin biçimde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ortak faaliyetlerin gerçekleştirildiği temel kurum ise devlettir. Etkin bir devlet olmadan etkin bir piyasa sistemi oluşturulsa bile bu sistem sadece kamusal nitelik taşıdığı için uzun ömürlü olmayabilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ömer Demir, Küresel Rekabette Etkin Devlet, Nobel Yayıncılık,2003, Ankara